

spalio

7

Slaptai

LIETUVOS KOMUNISTŲ PARTIJOS
CENTRO KOMITETUI

P A Ž Y M A

Apie dvasiškos veiklos tendencijas Panevėžio mieste
(1973 - 1974 metai)

Kaip vienas iš klerikalizmo centrų Panevėžys žinomas dar iš buržuazijos valdymo metų. Todėl ir ateistinis judėjimas čia prasidėjo gana anksti, įgavęs šiuolaikines šio judėjimo formas 1957 metais, kai V vidurinėje mokykloje susikūrė pirmasis respublikoje ateistų būrelis ir 1958 metais "Nevežio" siuvimo fabrike pirmoji ateistinės propagandos koordinavimo taryba.

Šiuo metu, praėjus 16-ka metų, mieste dirba ištisas tinklas ateistinės propagandos koordinavimo tarybų ir būrelių, kuriems vadovauja penkiolikos asmenų miesto ateistinės propagandos koordinavimo taryba, priešpastatydama savo veiklą trylikai dvasiškių ir su nemažu bažnytiniu aktyvu, pasiskirščiusiu po keturias religines bendruomenes.

Per daugiau kaip penkiolika ateistinės veiklos metų mieste susikaupė nemaža patirtis, susidarė kai kurios tradicijos. Kiekvienais metais, kovo 12 dieną visų metų darbo rezultatai apžvelgiami ateistų sąskrydžiuose, kurių penkioliktas buvo susirinkęs 1974 metais. Miesto taryba be miesto ateistų sąskrydžio kas metai praveda mirusiųjų pagerbimo dieną ir prisideda prie daugelio kitų renginių organizavimo : pilnametystės šventės, Tarptautinės Vaikų Gynimo dienos ir t.t. Taryba ruošia ir daugina metodinę medžiagą imonių, įstaigų, mokyklų taryboms bei būreliams, teikia dalykinę bei

kitokią paramą, kartu su "Žinija" reguliuoja paskaitinį darbą bei ateistų aktyvo ruošimo klausimus, vykdo sociologinius tyrimus. Kiekvienas tarybos narys turi konkretų darbo barą, o du nariai betarpiškai užsiiminėja dvasiškos veiklos analize ir kontrapropagandos klausimais.

Visas šis sudėtingas nuolatinis darbas kartu su mūsų tarybinės tikrovės poveikiu negali neduoti teigiamų rezultatų, kurie rodo pastovų religijos įtakos tikinčiųjų tarpe silpnėjimą. Pvz.: 1959 metais Panevėžio katedros bažnyčioje užregistruota 265 santuokos, 555 krikštai ir 144 laidotuvės. 1973 metais santuokų užregistruota 52, krikštų - 172 ir laidotuvių - 68. Be abejo, dvasiškai dalį patarnavimų nuslėpė, bet bažnytinių paslaugų mažėjimas, imant dėmesin, kad 1959 metais mieste buvo 40 tūkstančių, o dabar 90 tūkstančių gyventojų, yra akivaizdus.

Dvasiškai tai žino, ir miesto gyventojų tolinimosi nuo religijos procesas kelia jiems nerimą. Pastaruoju metu jaučiamas jų veiklos suaktyvėjimas, ypač po to, kai Panevėžyje vėl įsikūrė vyskupijos kurija.

Šiuo metu Panevėžyje veikia keturi maldos namai: Panevėžio katedra, Petro ir Povilo bažnyčia, provoslavų bei sentikių cerkvės. Juos aptarnauja 11 dvasiškių, po maldos namus pasiskirstę sekančiais: katedra - 5, Petro ir Povilo bažnyčia - 4, sentikių cerkvė - 1, provoslavų cerkvė - 1. Be to, vyskupijos kurijoje yra du dvasiškai vyskupas Romualdas KRIKŠČIŪNAS ir kurijos kancleris Vladas RABAŠAUSKAS.

Keletas mieste gyvenančių kunigų buvo bausti už nusižengimus socialistinėms teisės normoms, demaskuoti spaudoje už neleistinus poelgius. Petro ir Povilo bažnyčios klebonas JUODELIS Jonas 1952 metais teistas pagal 58 straipsnį laisvės atėmimu 25 metams. Tos pačios bažnyčios kunigas PURIUŠKIS Izidorius 1949 metais teistas pagal 58 straipsnį laisvės atėmimu 10-čiai metų. Katedros klebonui ANTANAVIČIUI Juozui už amoralių elgesį buvo sudaryta byla (1964 metų kovo 29 dieną apie tai straipsnyje "Po katedros skliautais" rašė "Panevėžio tiesa"). Apie katedros kunigą BANAITĮ Mykolą 1964 metų liepos 16 d. rašė Kupiškio rajono laikraštis "Komunizmo keliu" straipsnyje, "Štai jo tikrasis veidas".

Kurijos Panevėžyje įsikūrimas suaktyvino kai kuriuos tikinčiuosius. Padidėjo katedros lankytojų skaičius. Daugiausia tai liečia pagyvenusius, ir nusenčius žmones, nors dar pasitaiko ir jaunesnių. Be abejo, tokio suaktyvėjimo negalima aiškinti vien

religinio jausmo stiprinimu. Didelė dalimi prie to prisideda tiesiog paties vyskupo asmenybė, sukeldama tikinčiųjų ne tik iš miesto, bet ir iš jo apylinkių, smalsumą.

Pačių kunigų tarpe, naujojo vyskupo atvykimas į Panevėžį sukėlė įvairias nuotaikas: kai kurie tapo pasukštinti pareigose ir liko patenkinti, kiti buvo iškelti iš Panevėžio į mažesnes gyvenamąsias vietas. Dauguma konservatyvių dvasiškų sutiko Romualdą KRIŠČIONĄ be ypatingo entuziazmo. Šiai grupei, kuri kėlė klausimą, kad į kunijos valdytojo postą būtų sugrąžintas vyskupas STEPO-NAVIČIUS, ir kiek anksčiau tuo tikslu rinko tikinčiųjų parašus, dabar teko susitaisyti su faktais. Neveltui su tam tikru nepalankumu jie sutiko vyskupo "Ganytojinį laišką" vyskupijos kunigams ir tikintiesiems, užkuliojuose apkalbėdami KRIŠČIONĄ nekuklumu už laipsnio "daktaras" prie parašo vartojimą, nesubrendimu tokiam postui ir t.t.

Tačiau šie faktai nekliudė vyskupui užsiiminti pastoracine veikla, ir apskritai dvasiškija, o tuo pačiu, mieste gyvenantys dvasiškiai suaktyvėjo. Savo aplinkraščiais ir kitokiu būdu vyskupas jau atliko visą eilę patvarkymų, suteikdamas lengvatų tikintiesiems, orientuodamas bažnyčias, kad jos parinktų pamaldų laiką įvairių, patogių žmonėms ir t.t. Didelis dėmesys kreipiamas į vaikų religinį auklėjimą. "Kunigai teisaiškina tėvams, - rašoma Aplinkraštyje Nr. 12 -, kad savo vaikus gerai supažindinę su tikėjimo pagrindais ir išmokę poterių, pirmaisiais metais priverstų išpažintis, o antraisiais metais, vėl atnaujinę tikėjimo žinias, - prie pirmos komunijos"...

Per 1973 metų rugsėjo 26-27 d.d. rekolekcijas kunigams katedros bažnyčioje buvo kalbama, kad "... kiekvienas kunigas privalo savęs klausti, ar viską jis padarė, ką galima padaryti šiuo metu. Dar būna daug trūkumų ir nerūpestingumo. Juk kiekvienas kunigas gali daugiau padaryti ir dabartinėmis sąlygomis".

Tų pačių rekolekcijų metu dvasiškiai ypač akcentavo, kad būtų puoselėjamas tikinčiųjų religingumo jausmas, stiprinamas tikėjimas. Buvo kalbama, kad "... kada į Panevėžį atvyko vyskupas, mieste buvęs susauktas ateistų susirinkimas, kuriame miesto ateistų vadovai reikalavę sustiprinti ateistinį darbą šimtą kartų, nes į miestą atvyko pats didžiausias ateistų priešininkas. Taigi, ir kunigai privalo nenuleisti rankų ir daryti viską, kas nedraudžiama tarybinių įstatymų."

Vaikų ir jaunimo religinis auklėjimas yra tapęs viena iš svarbiausių problemų ir temų diskusijoms pačių kunigų tarpe. Kartojant pačių dvasiškių mintis, jiems dabar esą visų svarbiausia kreipti dėmesį į vaikus, nes tarybinė tikrovė juos veikianti nuo pat lopšio dienų. Vaikus dabar esą įmanoma paveikti tik tėvų pagalba, ypač per motinas. Todėl būtina nuolat tėvams priminti apie tą vaidmenį, kuris jiems priklauso, mokant savo vaikus tikėjimo tiesų. Dabar į bažnyčią renkasi tik pagyvenę žmonės. Koks likimas ištiksiąs bažnyčią, kai jie išmirs – baisu ir pagyvoti.

Miesto dvasiškiai poveikiui į tikinčiuosius naudoja bažnytinį aktyvą, kurio mieste per visas keturias bendruomenes susidaro apie 90 žmonių, neskaitant vienuoliaujančių moterų, kurių mieste yra virš 40 – ties. Į bažnytinį aktyvą – dvidešimtukus, komitetų narius įeina pagrinde menko išsilavinimo, nusenę žmonės. Pvz., katedros dvidešimtuką sudaro 12 vyrų nuo 50 iki 78 metų amžiaus, iš kurių penki darbininkai, trys komūkiečiai ir keturi pensininkai, ir 8 moterys (nuo 50 iki 78 metų amžiaus), iš kurių dvi darbininkės, dvi pensininkės ir keturios namų šeimininkės. Panašiai atrodo ir kiti dvidešimtukai bei kitoks bažnytinis aktyvas. Pvz., katedros chore yra apie 17 choristų, ir tik religinių švenčių metu pasipildo iki 40 žmonių. Dauguma jų – 50-ties ir daugiau metų moterys, sanitarės, valytojos, pensininkės. Jaunesnių pasitaiko nedaug.

Vienuoliaujančios moterys taip pat daugumoje nusenusių pensininkės arba dirbančios kulto įstaigose. Valstybinėse įstaigose iš bendro skaičiaus dirba devynios moterys. Visas bažnytinis aktyvas ir vienuoliaujančios moterys yra žinomi partijos miesto komitetui, ateistinės propagandos koordinavimo tarybai. LKP miesto komitetas, padedant VRS pasų poskyriui kas metai tikslina šių asmenų gyvenamąją vietą ir darbovietę ir ateistų aktyvo pagalba seka jų veiklą. (Paskutinį kartą sąrašai buvo patikslinti 1973 m. gruodžio mėn.)

Kontrapropagandiniame darbe priešpastatydami savo veiklą religininkams, LKP miesto komitetas ir ateistinės propagandos koordinavimo taryba turi sukūrę savo darbo stilių ir sistemą, kurie kas metai yra tobulinami ir plečiami. Pastoviai sekamas ir analizuojamas pamokslų turinys, užkertamas kelias religinių prietarų neleistinu būdu platinimui bei reproduktivumui. Kunigai, žinodami, kad jų veikla bažnyčiose nuolatos sekama, mėgina kartais ją išplėsti už bažnyčios sienų, pasitelkdamą vienuoliaujančias moteris bei kitą bažnytinį aktyvą. Buvo faktų, kad šie asmenys platino tikin-

šiujų tarpe religinę literatūrą, išleistą nelegaliu būdu. Išaiškinta eilė atvejų, kai religinė ir ideologiškai kenksminga literatūra prekiaujama šventoriuje ar net turgaus paviljonuose. Buvo mėginimų įtraukti moksleives į kolektyvinį meldimąsi privačiame bute. Visi šie atvejai profilaktuoti, aptarti pirminėse partinėse organizacijose tų įmonių bei įstaigų, kuriose vieni ar kiti asmenys, susiję su minėta veikla, dirba ar mokosi.

Ateistų aktyvo pagalba sužinota, kad kai kurie miesto dvasiškiai, bijodami atvirai reikšti priešiškas nuotaikas pamokslų metu bažnyčioje, mėgina tai daryti laidotuvių metu kapinėse. Šiuo metu aktyvas atkreipė dėmesį į katedros vikarą BALČIŪNĄ Juozapą, apie kurio pamokslų nepageidaujamą turinį ir buvo gauti minėti signalai. Faktams pasitvirtinus, bus imtasi reikiamų priemonių.

Apie vienuoliaujančių moterų, bažnytinių komitetų dvidešimtųjų narius, jų veiklą pastoviai informuojamos visos partinės organizacijos, ypač tos, kur dirba vienas ar kitas bažnytinio aktyvo narys. Apie bažnytininkų veiklos tendencijas buvo nekartą kalbama partinių organizacijų sekretorių, jų pavaduotojų ideologijos klausimams, ateistinės propagandos koordinavimo tarybų pirmininkų ir kituose seminaruose bei pasitarimuose. Apie faktą, kad kolektyvo tarpe yra vienuolė, dvidešimtuko narys, žino įmonės vadovas, komunistai. Partijos miesto komitetas duoda bendrą tokio žmogaus charakteristiką, o toliau į ją gilinamasi vietoje, stengiamasi sukurti aplinką, kad minėtas asmuo kontaktų tik su netikinčiais tvirtos materialistinės pasaulėžiūros žmonėmis. Partinėms organizacijoms rekomenduojama pasiūlyti tokiems dirbantiems laikraštį, knygą, kino filmą ir t.t.

Sunkiau yra pasiekti niekur nedirbanti bažnytinių aktyvą, kur darbas pagal gyvenamąją vietą, per namų valdybas, organizuojamos paskaitos ir kita neduoda norimų rezultatų, nes tokie asmenys be bažnyčios niekur daugiau nedalyvauja ir niekuo nesidomi. Čia tenka apsiriboti jų veiklos stebėjimu, užkertant kelią mėginimams plėsti savo įtaką miesto gyventojų tarpe.

Reziumuojant, reikia pabrėžti, kad išskyrus šiuo metu stebimą kunigo BALČIŪNO atveją, miesto dvasiškija neviršija savo teisių ir laikosi gana mums lojaliose pozicijose. Visi jie stengiasi geriau pažinti aplinkinį gyvenimą, gausiai prenumeruoja spaudą (Romualdas KRIKŠČIŪNAS užsiprenumeravo 20 leidinių: "Panevėžio tiesą", "Gimtąjį kraštą", "Laiką ir įvykius", "Nauka i religija",

"Komunistas", "Socialistinė teisė", "Vyriausybės žinios" ir t.t.), retkarčiais vieno ar kito klausimo išsprendimui lankosi miesto DŽD Tarybos Vykdomajame komitete. Visa jų veikla, šiuo metu sukoncentruota į religinių jausmų stiprinimą tikinčiųjų tarpe, religinių apėlgų skatinimą, visokeriopą rūpinimąsi išsaugoti bažnyčios įtaką ateityje.

Miesto posėdis

Del priemonių kariniam-patriotiškam miesto jaunimo auklėjimui pagerinti 1974 metais

LKP Panevėžio miesto komiteto
sekretorius -

A. Urlikas

/ A. URLIKAS /

Skyriaus posėdis

Del vakarinių mokyklų darbo rezultatų ir ugdymo tolimesniame dirbančiųjų mokymui pagerinti.

R u o š ė : LKP Panevėžio miesto komiteto
politinio švietimo kabineto
vedėjas -

K. Paulauskas
/ K. PAULAUŠKAS /

Ats. 4 egz. LS